

«بررسی هزینه‌های هتلینگ و تخت روز بیمارستان‌های عمومی کشور» براساس عملکرد سال ۱۳۷۴

(بخش اول)

نادر خالصی

عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران

و

قربانعلی محمدی‌نژاد

واژگان کلیدی:

هزینه، هتلینگ، تخت روز، هزینه‌های هتلینگ و تخت روز، بیمارستان‌ها

چکیده

در این پژوهش هزینه هتلینگ و تخت روز بیمارستان‌های کشور براساس عملکرد فعالیت‌های آمار در سال ۱۳۷۴ با روش توصیفی مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است. برای انجام این پژوهش ۸۰ بیمارستان در کلیه استانهای کشور برگزیده شده‌اند از میان این جامعه نمونه ۷۰ بیمارستان در ۱۹ استان کشور اطلاعات درخواست شده را تکمیل و ارسال نمودند. در این میان اطلاعات ۶۰ بیمارستان از ۱۹ استان قابل بررسی تشخیص داده شد. بیمارستان‌های جامعه مورد پژوهش اعم از آموزشی و غیر آموزشی از نظر نوع فعالیت عمومی بوده‌اند. لذا با توجه به عدم محدودیت جامعه، بیمارستان‌های مورد نظر در استانها بطور تصادفی مورد پژوهش قرار گرفته‌اند. اطلاعات مورد نیاز تحقیق، با کمک پرسشنامه ۴ برگه به کلیه بیمارستان‌های کشور ارسال شده و با همکاری مسولان

قسمت‌های مختلف بیمارستان تکمیل گردیده است. اطلاعات گرد آوری شده پس از استخراج با استفاده از جداول و نمودارهای آماری مناسب مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. پژوهش انجام شده نشان می‌دهد که در بیمارستان‌های تحت بررسی متوسط ضریب اشغال تخت ۵۹٪ و متوسط هزینه‌های هتلینگ و تخت روز به ترتیب ۴۱۹۵۵ ریال و ۸۵۴۳۵ ریال بوده است.

مقدمه:

بدون تردید بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی درمانی هر کشور در دوران توسعه از اهمیت فراوانی برخوردارند. وجه تمایز عمده و مهم این مراکز با سایر موسسات و سازمان‌ها در گستردگی دامنه فعالیت و تنوع امور و خدماتی است که به جامعه انسانی ارائه می‌دهند. به عبارت دیگر، بیمارستان‌ها مانند یک شهر بزرگ با مسایل و دشواری‌های خاص خود روبرو هستند. به همین دلیل مراکز بهداشتی و درمانی باید از زوایای مختلف و با دقت تمام مورد بررسی قرار گرفته و مشکلات آنها مورد تجزیه و تحلیل و موشکافی عمیق قرار گیرد. مسئله هزینه‌های هتلینگ و تخت روز بیمارستان‌ها در زمره این مقوله‌های مهم به شمار می‌رود دلیل عمده آن نیز هزینه‌های سنگین سرمایه‌گذاری و ارائه خدمات در زمینه درمان و آموزش و پژوهش است.

بیان مسأله:

باید اذعان داشت، که طیف گسترده‌ای از مردم نسبت به پرداخت هزینه‌های درمان که تا حد زیادی عاجزند و از این معضل رنج می‌برند. گاهی مشاهده می‌شود که مردم به علت فزونی هزینه‌های آن از مراجعه به بیمارستان خودداری می‌ورزند. از سوی دیگر وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی در ارائه خدمات درمانی به مردم توسط بیمارستان‌های تابعه خود یا مشکل کمبود اعتبار مواجه است. این مسائل ما را بر آن داشت تا هزینه خدمات درمانی را در قالب هزینه هتلینگ و تخت روز مورد بررسی قرار دهیم. در این پژوهش جهت دستیابی

به هزینه‌های واقعی موارد فوق‌الذکر، عملکرد کنونی بیمارستانی کشور در جامعه مبنای کار قرار گرفت.

اهداف پژوهش:

اهداف این پژوهش بصورت زیر تعیین شده است

- ۱- تعیین هزینه هتلینگ بیمارستان‌های کشور براساس عملکرد فعالیت‌های آمار سال ۱۳۷۴
- ۲- تعیین هزینه تخت روز بیمارستان‌های کشور براساس عملکرد فعالیت‌های آمار سال ۱۳۷۴
- ۳- تعیین ضریب اشغال تخت بیمارستان‌های کشور براساس عملکرد فعالیت‌های آمار سال ۱۳۷۴

فرضیات پژوهش:

- ۱- هزینه هتلینگ بیمارستان از تعرفه تعیین شده آن بیشتر است.
- ۲- هزینه تخت روز بیمارستان از تعرفه تعیین شده آن بالاتر است.
- ۳- ضریب اشغال تخت بیمارستان‌ها کمتر از ۷۰٪ است.

سئوالات پژوهش:

این پژوهش بر آن است تا به سئوالات زیر پاسخ دهد:

- ۱- هزینه هتلینگ بیمارستان‌های کشور براساس آمار عملکرد فعالیت‌های سال ۱۳۷۴ چقدر است؟
- ۲- هزینه تخت روز بیمارستان‌های کشور براساس آمار عملکرد فعالیت‌های سال ۱۳۷۴ چقدر است؟
- ۳- ضریب اشغال تخت بیمارستان‌های کشور براساس آمار عملکرد فعالیت‌های سال ۱۳۷۴ چقدر است؟

تعریف واژه‌ها:

تعریف کاربردی واژگان این پژوهش بشرح زیر است:

۱- هزینه هتلینگ

هزینه هتلینگ به آندسته از هزینه‌های بیمارستان اطلاق می‌شود که ارتباطی به هزینه‌های درمانی و پژوهشی بیمارستان ندارند. به عبارت دیگر کلیه هزینه‌ها غیر از هزینه‌های پزشکی و دارویی جزو هزینه‌های هتلینگ به شمار می‌آیند یا کل هزینه‌های بیمارستان منهای هزینه‌های پزشکی و دارویی پرسنلی و خدماتی

$$\text{هزینه هتلینگ} = \frac{\text{جمع هزینه‌های غیرپزشکی و غیر دارویی در یکسال معین}}{\text{ضریب اشغال تخت} \times \text{روزهای سال} \times \text{تعداد تخت فعال در همان سال}}$$

۲- هزینه تخت روز

هزینه تخت روز از تقسیم کل هزینه‌های بیمارستانی به تعداد تخت روز اشغال شده بیمارستان‌ها حاصل می‌شود

$$\text{هزینه تخت روز} = \frac{\text{جمع کل هزینه‌های بیمارستان در یکسال معین}}{\text{ضریب اشغال تخت} \times \text{روزهای سال} \times \text{تعداد تخت فعال در همان سال}}$$

۳- ضریب اشغال تخت

ضریب اشغال تخت عبارتست از نسبت تختهای اشغال شده به کل تختهای بیمارستانی در یک دوره معین که آنرا با درصد مشخص می‌سازند.

$$\text{ضریب اشغال تخت} = \frac{\text{جمع کل روز بیمار در یکسال معین}}{\text{تعداد تخت فعال} \times \text{روزهای یکسال در همان زمان معین}}$$

۴- هزینه

هزینه ارزش پولی کالاها و خدماتی است که برای «اتخاذ تصمیم» و یا «اجرای آن تصمیم» تأمین، تقبل و یا پرداخت می‌شود. به عبارت دیگر هزینه به وجوهی که دولت جهت اداره امور کشور توسط سازمان‌های دولتی و یا وابسته به

دولت پرداخت می‌کند اطلاق می‌گردد.

محدودیت‌های پژوهش:

به دلیل محدودیت‌های زمانی، مالی و پرسنلی این تحقیق تنها در بیمارستان‌های آموزشی و غیرآموزشی عمومی انجام شده است. لذا یافته‌های این تحقیق در درجه اول فقط در مورد همین بیمارستان‌ها معتبر خواهد بود. در صورتیکه این پژوهش با پرسنل متخصص و کافی و نیز هزینه و زمان بیشتری انجام می‌شد می‌توانست با نتایج دقیق‌تر و نکات مهم بیشتری ارائه گردد. علاوه بر این در این پژوهش عدم ارسال آمار و اطلاعات توسط برخی بیمارستان‌های انتخاب شده از محدودیت‌های دیگر تحقیق می‌باشد.

روش پژوهش:

در این پژوهش جامعه پژوهش و روش نمونه‌گیری به صورت زیر مورد بررسی قرار گرفت:

الف - جامعه پژوهش

جامعه پژوهش در این مطالعه بیمارستان‌های آموزشی و غیرآموزشی عمومی در سراسر کشور بودند. برای انجام این بررسی از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی استفاده شد. براین اساس که از هر استان به صورت تصادفی ۴ بیمارستان انتخاب گردید.

ب - روش جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات مورد نیاز با استفاده از پرسشنامه ۴ برگه که در آن انواع هزینه‌های بیمارستانی طبقه‌بندی شده بود. سپس فرم‌های مذکور جهت درج اطلاعات و آمار مورد نیاز به بیمارستان‌های انتخابی در ۲۵ استان کشور به صورت فاکس ارسال گردید.

در میان جامعه پژوهش تنها ۷۰ بیمارستان از ۱۹ استان کشور پرسشنامه‌های ارسالی را در موعد مقرر تکمیل و ارسال داشته‌اند. از این ۷۰ بیمارستان تنها ۶ بیمارستان به لحاظ نوع فعالیت که تخصصی بودند و همچنین ۱۱ بیمارستان

بعلت نقص آمار و اطلاعات از جامعه پژوهش حذف شدند. بنابراین بررسی‌های آماری و کارشناسی لازم در خصوص ۵۳ بیمارستان عمومی کشور (۲۲ بیمارستان آموزشی و ۳۳ بیمارستان غیرآموزشی) بعمل آمد که جزئیات آن در جداول داده‌های پژوهش موجود است. لازم به ذکر است که بیمارستان‌های ۴ استان کشور (یزد، آذربایجان شرقی، چهارمحال و بختیاری و کهگیلویه و بویراحمد) به پرسشنامه‌های ارسالی پاسخی ندادند و در نتیجه از جامعه مورد پژوهش حذف گردیدند.

بحث و نتیجه‌گیری نهایی:

از مطالب و یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان به نتایج زیر دست یافت:

۱- سهم هزینه هتلینگ از هزینه تخت روز بیمارستان بطور متوسط با درصد اشغال تخت قابل قبول (۷۵٪ - ۵۰٪) باید حداکثر ۴۰٪ باشد در صورتی که در تحقیق حاضر نسبت سهم هزینه هتلینگ از هزینه تخت روز بیمارستان‌ها حدود ۵۰٪ است که در برخی موارد به ۸۸٪ می‌رسد. (لازم به ذکر است هر اندازه فاصله بین هزینه هتلینگ با هزینه تخت روز کمتر شود نشان‌دهنده آن است که اینگونه بیمارستان‌ها صرفاً امر انتقال و نگهداری بیماران را به سایر مراکز بیمارستانی انجام می‌دهند. این امر مبین آن است که بیمارستان‌های مزبور در راستای عملیات پر هزینه قرار دارند تا ارائه خدمات. لذا این‌گونه عملکرد معرف پایین بودن ابعاد مدیریت بیمارستان‌های فوق‌الذکر می‌باشد.

۲- در حالی که هزینه تخت روز در بیمارستان‌ها مبین دیدگاه بهره‌وری مدیریت بیمارستان، می‌باشد، کمترین و بیشترین هزینه تخت روز در جامعه تحت مطالعه به ترتیب ۱۸۴۰۰ و ۱۴۱۷۹۰ ریال است. به عبارتی دیگر، اختلاف دو رقم بدست آمده در این پژوهش نسبتاً بالا بوده و تا حدودی دور از حد انتظار مسئولان و متولیان بهداشت و درمان کشور می‌باشد.

۳- پایین‌ترین و بالاترین رقم ضریب اشغال تخت در بیمارستان‌های مورد مطالعه به ترتیب ۲۸٪ و ۸۵٪ است که با یکدیگر تا بیش از ۳ برابر تفاوت دارند. موارد فوق نشان می‌دهد که مدیریت در بیمارستان‌های کشور با مشکلات

جدی و مختلفی مواجه است. حل این مشکلات مدیران تحصیل کرده متخصص و جامعه گرایی را می طلبد که با حوصله فراوان و دقت نظر کافی و تلاشی پی گیر در جهت خدمت به امر بهداشت و درمان بخصوص درمان بیش از پیش گام بردارند

یافته های تحقیق:

یافته های این پژوهش نشان می دهد که:

- در بیمارستان های مورد مطالعه کمترین و بیشترین هزینه هتلینگ به ترتیب ۱۶۹۰۰ ریال در بیمارستان هفت تیر در استان لرستان و ۸۰۱۸۰ ریال در بیمارستان شهید بهشتی بندرلنگه در استان هرمزگان می باشد. متوسط هزینه هتلینگ در کل بیمارستان های تحت مطالعه برابر ۴۱۹۵۵ ریال است.
- در بیمارستان های آموزشی مورد مطالعه کمترین و بالاترین هزینه هتلینگ ۱۸۰۰۰ ریال در بیمارستان توحید سنندج در استان کردستان و ۷۴۸۹۹ ریال در بیمارستان امین در استان اصفهان می باشد.
- در بیمارستان های مورد بررسی کمترین و بالاترین هزینه تخت روز به ترتیب ۱۸۴۰۰ ریال در بیمارستان توحید سنندج در استان کردستان و ۱۴۴۶۰۰ ریال در بیمارستان بهارلو در استان تهران می باشد. متوسط هزینه تخت روز در کل بیمارستان های تحت مطالعه برابر ۸۵۴۳۵ ریال است.
- در بیمارستان های آموزشی مورد مطالعه کمترین و بالاترین هزینه تخت روز به ترتیب ۱۸۴۰۰ ریال در بیمارستان توحید سنندج در استان کردستان و ۱۴۱۷۹۰ ریال در بیمارستان خاتم الانبیاء زاهدان در استان سیستان و بلوچستان می باشد.
- در بیمارستان های تحت بررسی بالاترین و پائین ترین ضریب اشغال تخت به ترتیب ۸۵ درصد در بیمارستان ولیعصر (عج) اراک در استان مرکزی و ۲۸ درصد در بیمارستان شهید بهشتی اندیمشک در استان خوزستان می باشد.
- در بیمارستان های تحت بررسی ضریب اشغال تخت بطور متوسط ۵۹ درصد است.
- تعداد تخت های ثابت بیمارستان های مورد بررسی برابر ۱۰۸۹۸ است که تعداد ۸۸۴۴ تخت بصورت فعال مورد بهره برداری قرار داشته اند.